

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

(за період 16.04 – 30.04.2022 р.)

Податкова сфера

Бюджетно-податкова політика в умовах воєнного стану, запровадженого в Україні після широкомасштабного вторгнення РФ, спрямована підтримувати економіку та суспільство, виснажені воєнними діями, що тривають з 24 лютого 2022 р. У квітні 2022 р. загострилася проблема збалансування доходів та видатків державного бюджету. Унаслідок війни та впровадженої податкової лібералізації спостерігаються значні втрати доходів бюджету. Одночасно постала нагальна необхідність нарощувати фінансування обороноздатності країни, збільшувати соціальні видатки, зокрема допомогу внутрішньо переміщеним особам, фінансувати відновлення звільнених територій.

Досягати **фіскального балансу** частково вдається завдяки міжнародній фінансовій допомозі, що надходить від країн-партнерів.

Адаптація економіки України до функціонування в умовах тривалої війни відбуватиметься під час ревізії наданих податкових і митних пільг у т. зв. «п'ятому пакеті» законодавчих змін, які найближчим часом можуть бути ухвалені Верховною Радою України в першому читанні (основний законопроект – № 7311 від 24 квітня 2022 р., альтернативні – № 7311-1 від 28 квітня 2022 р., № 7311-2 від 29 квітня 2022 р., № 7311-д від 01 травня 2022 р.). Законопроект № 7311-д від 01 травня 2022 р. передбачає, зокрема, відновлення строків подання звітності, сплати податків, визначених Податковим кодексом України та зупинених на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану; скасування звільнення платників єдиного податку третьої групи від обов'язку нарахування та сплати ПДВ при ввезенні товарів на митну територію України; скасування звільнення від оподаткування ПДВ, акцизним податком, ввізним митом операцій із ввезення фізичними особами на митну територію України транспортних засобів у митному режимі імпорту для вільного обігу. Отже, передбачається істотне звуження раніше

наданих пільг. Крім того, у законопроекті № 7311-д передбачене встановлення можливості відшкодування ПДВ облігаціями внутрішньої державної позики та збільшення розміру військового збору з 1,5 до 3 %.

Державна митна служба України роз'яснила, що великі черги на західному митному кордоні, який єдиний повноцінно функціонує, зумовлені деякими наданими пільгами. Так, на брифінгу першого заступника Голови Державної митної служби України 25 квітня 2022 р. йшлося про те, що за останній тиждень суттєво зросли черги легковиків і вантажівок у пунктах пропуску на кордоні України із суміжними країнами. Наводився приклад, що в пункті пропуску «Ягодин» загалом перебуває 800 автомобілів, а в окремі дні їх кількість становила близько 1200. Це напряму пов'язано із набранням чинності Законом України № 2142-ІХ від 24 березня 2022 р., яким передбачено спрощену процедуру митного оформлення ввезення автомобілів. Такі черги негативно впливають на швидкість доставлення в Україну гуманітарної допомоги. За час дії спрощеного митного оформлення транспортних засобів на територію держави уже ввезли понад 14 тис. автомобілів. Держмитслужба зазначала, що наразі розглядається питання щодо визначення окремих пунктів пропуску для ввезення автомобілів задля особистих потреб громадян. Для того, щоб зменшити черги на кордоні, зокрема пришвидшити проходження гуманітарних вантажів, Держмитслужба закликала подавати в електронній формі декларації на ввезення гуманітарної допомоги. Це значно спрощує та пришвидшує оформлення гуманітарних вантажів завдяки інтеграції з інформаційною системою митниці.

Загалом від початку війни митники оформили понад 285 тис. т гуманітарної допомоги. Як повідомила Держмитслужба 26 квітня 2022 р., завдяки підтримці країн-партнерів, волонтерів, громадських організацій українці кожного дня отримують тисячі тонн найнеобхіднішого. Окрім продуктів харчування, лікарських засобів, товарів військового призначення, Україні постачають велику кількість пального. Загальний обсяг ввезених протягом двох місяців гуманітарних вантажів становив понад 285 тис. т. Декларація на ввезення гуманітарної допомоги може бути подана митниці як у паперовій, так і в електронній формі. Створити електронну декларацію можна в Особистому кабінеті на Єдиному державному інформаційному вебпорталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

З метою підтримки України **Велика Британія та Європейський Союз скасували імпортні мита й квоти на українські товари.** За повідомленням Міністерства економіки України від 26 квітня 2022 р., Велика Британія оголосила про лібералізацію торгівлі та скасування всіх без винятку мит і квот на експорт товарів з України. Завдяки такому рішення Україна матиме змогу збільшити експорт за товарними позиціями, що традиційно завозилися на британський ринок. Зокрема, йдеться про борошно, зерно, молочну продукцію, м'ясо птиці та напівфабрикати, томатну пасту, мед, кукурудзу, пшеницю, соки, гриби, цукор тощо. Також Міністерство економіки України 27 квітня 2022 р.

повідомило, що Європейський Союз на рік скасовує стягнення всіх імпорتنих мит на українські товари. Йдеться про всі промислові мита, аграрні мита й квоти, систему вхідних цін, антидемпінгових мит і захисних мит. З огляду на те, що наразі ЄС є головним торговим шляхом для всього українського експорту, таке рішення надасть змогу розвивати логістику на треті країни. Доступ до зовнішніх ринків для України – одна з основ економічного відновлення. Більшість мит і квот стосуються аграрної продукції, тому рішення ЄС – це, крім того, ще й допомога світові у збереженні продовольчої безпеки.

Україна денонсує Угоду про уникнення подвійного оподаткування з РФ, що є, серед іншого, також відповіддю на російську широкомасштабну воєнну агресію. Зокрема, Міністерство фінансів України 29 квітня 2022 р. повідомило, що Кабінет Міністрів України погодив законопроект про денонсацію Угоди 1995 р. між Урядом України та Урядом Російської Федерації про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження ухилень від сплати податків. Наслідками денонсації Угоди є:

1) недопущення поповнення бюджету країни агресора через надання Україною пільгових умов оподаткування для резидентів РФ, що здійснюють діяльність в Україні. Після денонсації Угоди до всіх доходів резидентів РФ, одержаних з джерел в Україні, застосовуватиметься загальна ставка оподаткування 15 %, встановлена Податковим кодексом України, замість пільгових ставок, установлених Угодою: 5 % – на дивіденди; 10 % або 0 % – на проценти; 10 % – на роялті;

2) недопущення втрат бюджету України через зарахування податку, сплаченого в РФ резидентами України, що здійснюють діяльність у РФ;

3) звільнення України від узятих на себе зобов'язань щодо обміну інформацією з РФ із податкових питань.

Бюро економічної безпеки України (БЕБ) забезпечило арешт активів компаній російського олігарха майже на півмільярда гривень. Як повідомляли БЕБ та Державна податкова служба (ДПС) 29 квітня 2022 р., Бюро економічної безпеки України в межах розслідування кримінального провадження за процесуального керівництва Офісу Генерального прокурора (ОГП) викрили службових осіб приватної банківської установи в легалізації (відмиванні) майна. Встановлено, що один із російських олігархів разом із російськими бізнесменами, використовуючи підконтрольні кіпрські компанії та належну їм банківську установу, яка за обсягом активів входить у десятку найбільших фінансових установ країни, напередодні та впродовж часу широкомасштабної збройної агресії РФ проти України організували вчинення фіктивних правочинів та фінансових операцій, спрямованих на легалізацію (відмивання) активів низки компаній на загальну суму понад 1 млрд грн та їх подальше виведення з банківської системи України¹. Особи, що перебувають

¹ Йдеться про Альфа-банк (див.: URL: <https://finbalance.com.ua/news/ohp-i-beb-povidomili-pro-aresht-469-mln-hrn-kiprskikh-firm-aktsioneriv-alfa-banku>).

під слідством, розпочали вчинення цих злочинних дій, щоб запобігти уникненню можливих негативних наслідків у вигляді накладення санкцій та/або застосування заходів примусового вилучення прав власності, передбачених Законом України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів».

Спільними зусиллями БЕБ та ОГП вдалося накласти арешт на активи кіпрських компаній на загальну суму понад 469 млн грн, які перебувають на рахунках у банківській установі, бенефіціарними власниками якої є російський олігарх та низка російських бізнесменів.

Широкомасштабна війна РФ проти України набуває зтяжнього характеру, а це, своєю чергою, потребує продовжувати трансформацію податкової політики для утримання фінансової стійкості держави, громадян та бізнесу. Податкова політика не повинна створювати додаткових викликів, ризиків та загроз фінансовій стійкості, навпаки, вона має сприяти її зміцненню в інтересах усіх суб'єктів. Послідовне відновлення інституційної спроможності Державної податкової служби та Державної митної служби в умовах війни уможливить застосовувати набагато ефективніші управлінські бюджетно-податкові рішення, орієнтовані на отримання максимально позитивного соціально-економічного ефекту.